

ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1

มารศรี จันทร์ดี พยม.* พนิดา พาลี พยม.** พิมลพรรณ เนียมหอม พยม.*
ภัทรานิษฐ์ จองแก พยม.* ทิพย์สุดา เส็งพานิช พยม.*

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ที่ฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ระหว่างวันที่ 12 มีนาคม-29 เมษายน 2555 จำนวน 96 คน โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เป็นกลุ่มทดลอง 48 คน กลุ่มควบคุม 48 คน กลุ่มทดลองได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง ก่อนการฝึกปฏิบัติ และกรณีศึกษา สถานการณ์จริงขณะฝึกปฏิบัติจากผู้วิจัยและอาจารย์พยาบาลเป็นเวลา 3 สัปดาห์ ส่วนกลุ่มควบคุมจะได้รับการสอนตามปกติจากอาจารย์พยาบาล เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยกรณีศึกษา สถานการณ์จำลอง แบบประเมินความสามารถของนักศึกษาพยาบาลต่อการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล และแบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษา เครื่องมือนี้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษาพยาบาลจำนวน 3 ท่าน และหาความเชื่อมั่นของแบบประเมินด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราก ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.91 เท่ากัน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ไคสแควร์ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ และใช้สถิติ Student's t-test สำหรับ ข้อมูลต่อเนื่อง ค่าความคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษา และใช้สถิติ One-way ANCOVA เปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษารายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง

ผลการวิจัย พบว่า

1. ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)
2. ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)
3. ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาทั้งสถานการณ์จำลอง และสถานการณ์จริง พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{X} = 4.05$) สิ่งที่นักศึกษาพึงพอใจมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ นักศึกษาได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ($\bar{X} = 4.28$) นักศึกษาได้ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.24$) และนักศึกษามีความมั่นใจที่จะนำความรู้เรื่องที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ นักศึกษาได้มีโอกาสนำความรู้จากวิชาต่างๆมาบูรณาการในการแก้ปัญหา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับทั้ง 2 ข้อ ($\bar{X} = 4.17$)

คำสำคัญ : การเรียนการสอน กรณีศึกษา กระบวนการพยาบาล

* พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ (ด้านการเรียนการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่

** พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ (ด้านกรเรียนการสอน) วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่

Effect of Case Study Teaching in the Subject of Nursing Care for Person with Health Problems Practicum I on Nursing Students Abilities of Applying Nursing Process.

Marasri Chandee MNS* Panida Palee MNS** Pimonpan Niamhom MNS*
Patranit Jongkae MNS* Tipsuda Sengpanit MNS*

Abstract

This quasi-experimental research aimed to study the effect of teaching by case study on nursing process ability of nursing students in nursing care of persons with Health Problems Practicum I. Participants consisted of 96 second-year nursing students studying the Nursing Care of Persons with Health Problems Practicum I. These students were divided into two groups by purposive sampling. Participants in the intervention group (n=48) received training in applying the nursing process to the nursing care of persons with health Problems Practicum I by case-based learning (simulation and actual patient cases). The control group (n = 48) received traditional lecture-based teaching methods. Research tools included case studies and nursing student satisfaction assessment form. The research instrument was approved for its validity by the experts in the field. The reliability tested by Cronbach's alpha coefficient was 0.91. Data were analyzed as followed. Base-line characteristics of participants in the intervention and control groups were compared using chi-square test for categorical variable and student's t-test for continuous variables. A series of one – way analysis of covariance (ANCOVA; with base-line scores as covariates) was conducted on Time 2 data (posttest) to identify any significant between group difference on the scores of nursing students abilities on nursing process in Nursing care of persons with Health Problems Practicum I.

The results showed as followed. The mean scores of Nursing student abilities on nursing process in nursing care of persons with Health Problems Practicum I after the teaching by case study were statistically significant higher than mean scores that of before intervention ($p < .05$). The mean scores of Nursing student abilities on nursing Process of the experimental group after received the teaching by case study were statistically significant higher than the control group ($p < .05$). The nursing student satisfaction of teaching by case study on nursing process were at a high level ($\bar{X} = 4.05$). The most three students satisfactions were 1) the chance to show their abilities ($\bar{X} = 4.28$), 2) the critical thinking practice, and 3) having self -confident in using knowledge to situated adaptation and to solve Problem ($\bar{X}=4.17$), respectively.

Keywords : Teaching and Learning, Case study, Nursing Process

* Registered Nurse, Professional Level

** Registered Nurse, Senior Professional Level , Boromarajonani college of Nursing , Chiangmai.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพยาบาลเป็นบริการที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือบุคคลทั้งในภาวะปกติ เจ็บป่วย หรือสนองต่อความต้องการของบุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อบรรเทาความเจ็บป่วย ความทุกข์ทรมาน การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค ตลอดจนการช่วยยกระดับความมีสุขภาพดีของบุคคล ครอบครัวและชุมชน อย่างมีระบบระเบียบ มีทิศทางที่ชัดเจน การบริการที่มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องมีเครื่องมือในการปฏิบัติ ซึ่งปัจจุบันเป็นที่ยอมรับในวิชาชีพพยาบาลว่า การใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล จะช่วยให้ผู้รับบริการได้รับประโยชน์สูงสุด¹

กระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือและวิธีการที่สำคัญอย่างยิ่งของวิชาชีพพยาบาล เนื่องจากเป็นกระบวนการที่อาศัยหลักการทางวิทยาศาสตร์ในการประเมินภาวะสุขภาพของผู้ป่วย การวินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลการพยาบาล การนำกระบวนการพยาบาลมาเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติการพยาบาลจะทำให้การปฏิบัติงานของพยาบาลเป็นระบบ ช่วยให้ผู้ป่วยได้รับการบริการที่มีคุณภาพ เหมาะสมกับปัญหา ที่พยาบาลจะใช้กระบวนการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้นั้นต้องอาศัยการประยุกต์ความรู้ และประสบการณ์ ต้องใช้เวลาและความอดทนในการฝึกฝนทักษะ ต้องอาศัยความสามารถ สังเกต และเฝ้ามองทุกอย่างด้วยกฎธรรมชาติ จึงก่อให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้หลายประการ จากรายงานการวิจัยหลายฉบับที่พบว่าพยาบาลไม่สามารถนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติการทุกขั้นตอน เพราะขาดทักษะในการใช้โดยเฉพาะขั้นตอนของการวินิจฉัยการพยาบาล และเชื่อว่าการใช้กระบวนการพยาบาลเป็นเรื่องยุ่งยาก ต้องใช้เวลามากไม่เหมาะสมกับการปฏิบัติในสถานการณ์² ส่วนนักศึกษามีความสามารถใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลในภาพรวมต่ำกว่าเกณฑ์

ที่กำหนด เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจที่ชัดเจน เกี่ยวกับการประเมินผู้รับบริการ การวินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาล ขาดทักษะในการประเมินปัญหาผู้รับบริการ สถานที่ฝึกปฏิบัติงาน ไม่ได้ใช้กระบวนการพยาบาลทำให้ขาดการสนับสนุนด้านข้อมูลเกี่ยวกับผู้รับบริการพยาบาล วิชาชีพบนหอผู้ป่วยยังขาดความรู้เพียงพอกเกี่ยวกับกระบวนการพยาบาล ทำให้มีข้อจำกัดในการให้คำแนะนำปรึกษาแก่นักศึกษา การเรียนการสอนภาคทฤษฎีในวิชาการพยาบาลต่างๆ ไม่ได้สอนโดยใช้กระบวนการพยาบาล ทำให้มีปัญหาในการนำไปใช้กับผู้รับบริการ มีความเข้าใจไม่ตรงกันเกี่ยวกับกระบวนการพยาบาลระหว่างอาจารย์ผู้สอนแต่ละคน ทำให้นักศึกษารู้สึกสับสน³ แต่การจะพัฒนาพยาบาลและนักศึกษาให้มีความเข้าใจกระบวนการพยาบาล จำเป็นต้องพัฒนาให้มีความสามารถในการคิดวิจารณ์ญาณ เนื่องจากเป็นทักษะที่จำเป็นในทุกขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล เริ่มตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลต้องอาศัยการคิดวิจารณ์ญาณในการเลือกข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ให้สอดคล้องกับปัญหาที่ต้องแก้ไข การวินิจฉัยการพยาบาล ต้องใช้การคิดวิจารณ์ญาณในการสรุปเพื่อการวินิจฉัยการพยาบาล ค้นหา ข้อมูล สาเหตุพยาธิสภาพที่ก่อให้เกิดการเบี่ยงเบนสุขภาพ ซึ่งต้องอาศัยการคิดวิจารณ์ญาณในการเชื่อมโยงข้อมูลต่างๆ การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลต้องอาศัยการคิดวิจารณ์ญาณในการค้นหาทวิวิธีที่จะคงไว้หรือส่งเสริมสุขภาพของผู้รับบริการต้องปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ภายใต้การคิดอย่างมีเหตุผลในการดูแลผู้ป่วย แต่การสอนที่จะให้นักศึกษาเกิดการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณต้องใช้เวลาและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ถ้าสามารถพัฒนาให้เกิดความคิดวิจารณ์ญาณตั้งแต่เป็นนักศึกษาได้จะเป็นการเตรียมผู้เรียนให้สามารถคิด ตัดสินใจโดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ ช่วยให้นักศึกษาตัดสินใจให้การพยาบาลอย่างเหมาะสม หากได้ฝึกฝนเป็นประจำจะทำให้นักศึกษาที่เริ่ม

ฝึกหัด สามารถปฏิบัติต่อไปได้ด้วยตนเอง จนเป็นทักษะการคิดที่เคยชินติดตัว และเกิดความชำนาญปฏิบัติได้โดยอัตโนมัติ ดังนั้นจึงลดปัญหาการใช้กระบวนการพยาบาลเมื่อเป็นพยาบาลวิชาชีพและส่งผลให้ประสิทธิภาพการดูแลผู้ป่วยดีขึ้น⁴

จากการจัดการเรียนการสอนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 (พย.1214) ของนักศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตชั้นปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 3 ปีการศึกษา 2552-2553 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่พบว่านักศึกษายังขาดทักษะการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในคลินิกหรือในสถานการณ์จริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ได้แก่ขาดทักษะในการประเมินภาวะสุขภาพของผู้ป่วยรวบรวมข้อมูลไม่ครบถ้วน ไม่ครอบคลุม ขาดทักษะในการคิด วิเคราะห์ข้อมูลและกำหนดข้อวินิจฉัยการพยาบาล ไม่สามารถนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากผู้ป่วยมาสนับสนุนให้สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพ กำหนดเป้าหมายของการพยาบาลและเกณฑ์การประเมินผลไม่ถูกต้องหรือไม่สอดคล้องกับปัญหา กำหนดกิจกรรมการพยาบาลโดยไม่ทราบเหตุผลหรือที่ไม่ใช่เหตุผลเชิงวิชาการที่ถูกต้อง จากปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่จะสามารถพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจแก้ไขปัญหาได้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งมีอยู่หลายรูปแบบเช่น การสอนแบบอภิปราย (Discussion) การสอนแบบกรณีศึกษา (Case study) การสอนแบบยึดปัญหาเป็นหลัก (Problem Based Learning) การสอนที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณเป็นต้น ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (Case study) จากการสร้างสถานการณ์จำลองและการฝึกปฏิบัติจากสถานการณ์จริงในหอผู้ป่วย เนื่องจากมีความเหมาะสมกับรายวิชาที่มีการฝึกปฏิบัติการพยาบาลกับผู้ป่วยในหอผู้ป่วย รวมทั้งสามารถเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง มีโอกาสแสดงความคิดเห็น โดยอิสระ มีการโต้แย้ง ถกเถียง และเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม ทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลได้

คิดเห็นโดยอิสระ มีการโต้แย้ง ถกเถียง และเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม (group process) ทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ มีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (participatory learning) ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจในการแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ส่งผลให้มีการพัฒนาการการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเชื่อว่าถ้านักศึกษาได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวทางดังกล่าวข้างต้นจะสามารถทำให้นักศึกษาเกิดการเรียนรู้และสามารถเชื่อมโยงทฤษฎีสู่การปฏิบัติจริงตลอดจนสามารถพัฒนาการใช้กระบวนการพยาบาลในสถานการณ์จริงได้ ซึ่งจะทำให้ นักศึกษาสามารถฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นบัณฑิตพยาบาลที่มีคุณภาพ บรรลุวัตถุประสงค์ของรายวิชา และหลักสูตรได้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวคิดการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการพยาบาลและแบบแผนสุขภาพ (functional health pattern) ของกอร์ดอน (11 Gordon) โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพที่มีของแต่ละบุคคล เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิดและการแก้ปัญหา จัดการเรียนรู้อันเน้นประสบการณ์จริง และมีการบูรณาการความรู้ทางวิชาการไปใช้ในการปฏิบัติงานและแก้ไขปัญหาในสถานการณ์จริง และการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ทั้งสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง จะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีบทบาทการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีโอกาสแสดงความคิดเห็น โดยอิสระ มีการโต้แย้ง ถกเถียง และเรียนรู้ด้วยกระบวนการกลุ่ม ทั้งในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และตัดสินใจแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผล ส่งผลต่อการพัฒนาความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1

2. เปรียบเทียบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษา รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1

สมมุติฐานการวิจัย

1. คะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหา สุขภาพ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอน

2. คะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา สูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนปกติ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental design) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1

ประชากร คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 2 ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ในภาคการศึกษาที่ 3/2554 จำนวนทั้งสิ้น 96 คน

กลุ่มตัวอย่าง เลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ นักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ที่ฝึกปฏิบัติรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ในภาคการศึกษาที่ 3/2554 ระหว่างวันที่ 12 มีนาคม-29 เมษายน 2555 จำนวน 96 คน

กลุ่มทดลอง เลือกแบบเฉพาะเจาะจง คือ กลุ่มนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ที่ขึ้นฝึกภาคปฏิบัติในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ในภาคการศึกษาที่ 3/2554 ที่หอผู้ป่วยอายุรกรรม จำนวน 48 คน ระหว่างวันที่ 12 มีนาคม - 1 เมษายน 2555 และได้รับการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาจากผู้วิจัยและทีมวิจัย เป็นเวลา 1 วันก่อนการฝึกปฏิบัติ นอกจากการปฐมนิเทศรายวิชาตามปกติ

กลุ่มควบคุม คือกลุ่มนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ชั้นปีที่ 2 ที่ขึ้นฝึกภาคปฏิบัติในรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ในภาคการศึกษาที่ 3/2554 ที่หอผู้ป่วยอายุรกรรม จำนวน 48 คน ระหว่างวันที่ วันที่ 2 เมษายน-29 เมษายน 2555 ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติคือปฐมนิเทศรายวิชาจากผู้รับผิดชอบรายวิชาและอาจารย์นิเทศประจำหอผู้ป่วยที่ฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับ ลักษณะรายวิชา กิจกรรมที่ต้องฝึกปฏิบัติรายงานที่ต้องจัดทำ และการวัดและประเมินผล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

ก. กรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์จำลอง 3 สถานการณ์ โดยเลือกใช้กรณีศึกษา ใน 3 ระบบได้แก่ ระบบทางเดินอาหาร ระบบทางเดินปัสสาวะ และระบบโครงร่างและกล้ามเนื้อ เนื่องมาจากเป็นเนื้อหาที่นักศึกษาได้เรียนรู้ในภาคทฤษฎีคือการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 มาแล้ว โดยใช้ในการ Pretest นักศึกษา กลุ่มทดลองและ

กลุ่มควบคุมก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา และ Posttest หลังสิ้นสุดการฝึกปฏิบัติรายวิชา ทั้งกลุ่มทดลองและควบคุม 1 สถานการณ์ สถานการณ์เดียวกันกับ Pretest และอีก 2 สถานการณ์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนการใช้กระบวนการพยาบาลให้กับกลุ่มทดลองก่อนการฝึกปฏิบัติ

ข. กรณีศึกษาผู้ป่วยจริงที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ ในหอผู้ป่วยที่นักศึกษากลุ่มทดลองฝึกปฏิบัติ ระหว่างวันที่ 12 มีนาคม-1 เมษายน 2555 รวมทั้งสิ้น 3 สัปดาห์ โดยเลือกผู้ป่วยที่มีปัญหาสุขภาพที่นักศึกษาได้เรียนรู้ในวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 มาแล้ว ใน 3 ระบบเป็นหลักและเป็นผู้ป่วยที่นักศึกษาสนใจเรียนรู้ คนละ 1 ราย/สัปดาห์ (96 ราย) และผู้ป่วยกรณีศึกษารายกลุ่มๆละ 1 ราย (6 ราย) ในสัปดาห์สุดท้ายของการฝึกปฏิบัติ รวมจำนวน 102 ราย โดยนำเสนอกรณีศึกษาในกิจกรรม Pre-Post conference ประจำวัน และร่วมอภิปรายแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นกับอาจารย์นิเทศและเพื่อนนักศึกษาที่ฝึกปฏิบัติด้วยกัน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. แบบประเมินความสามารถของนักศึกษาพยาบาลต่อการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนการประเมินผู้รับบริการ (Assessment) การวินิจฉัยทางการพยาบาล (Nursing Diagnosis) การวางแผนการพยาบาล (Planning) การปฏิบัติการพยาบาล (Implementation) และการประเมินผล (Evaluation) เกณฑ์การให้คะแนนแบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับคือ 5 = ดีมาก 4 = ดี 3 = ปานกลาง 2 = พอใช้ 1 = ควรปรับปรุง

ข. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วน ประเมินค่า (Rating Scale) เกณฑ์การให้คะแนน แบ่งคะแนนเป็น 5 ระดับคือ ดีมาก =

5.51-5.00, มาก = 3.51-4.50, ปานกลาง = 2.51-3.50, น้อย = 1.51-2.50, ควรปรับปรุง = 1.00 - 1.50

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

กรณีศึกษาสถานการณ์จำลอง 3 สถานการณ์ตรวจสอบความถูกต้อง ชัดเจนของภาษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คนประกอบด้วยอาจารย์พยาบาลผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการพยาบาลจำนวน 2 คน และพยาบาลผู้มีประสบการณ์ด้านการปฏิบัติการพยาบาล จำนวน 1 คน และใช้กรณีศึกษาสถานการณ์จำลองนำไปทดลองใช้กับนักศึกษาจำนวน 10 คน ที่มีลักษณะเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาปรับปรุงความถูกต้องสำนวนภาษาให้ชัดเจนและสมบูรณ์มากขึ้น

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. แบบสอบถามประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษา ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน (ชุดเดียวกับข้อ 1) และนำไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือกับนักศึกษาพยาบาลที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราค 0.91

ข. แบบประเมินความสามารถของนักศึกษาพยาบาลต่อการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาล นำไปตรวจสอบความของถูกต้อง ความชัดเจนของภาษาและเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 คน (ชุดเดียวกับข้อ 1) หลังจากนั้นนำมาคำนวณหาค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (content validity index: CVI) โดยกำหนดให้ค่า CVI มากกว่า 0.8 และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นนำไปหาความเชื่อมั่น ด้วยสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราค เท่ากับ 0.91

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โครงการวิจัยนี้ ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรม งานวิจัยของวิทยาลัยและผู่วิจัยได้อธิบายวัตถุประสงค์ของโครงการแก่นักศึกษาและนักศึกษาเต็มใจเข้าร่วมการวิจัย กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิ์ลาออก จากโครงการวิจัยครั้งนี้ได้ โดยไม่มีผลใดๆต่อราย วิชานี้หรือต่อการจัดการเรียนการสอนในหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิตที่ศึกษาอยู่

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู่วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. หลังจากผ่านอนุมัติการดำเนินงาน วิจัยจากผู้อำนวยการวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ ผู่วิจัยเข้าพบนักศึกษาพยาบาลเพื่อชี้แจง วัตถุประสงค์ในการศึกษาวิจัย รายละเอียดในการ รวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือในการทำวิจัย

2. ผู่วิจัยปฐมนิเทศกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ รายละเอียดและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติในรายวิชา ปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 และ วิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาแล้ว Pretestนักศึกษาทั้งสองกลุ่ม เกี่ยวกับการใช้ กระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาที่เป็น สถานการณ์จำลองที่กำหนดไว้ ในวันปฐมนิเทศ รายวิชา วันที่ 9 มีนาคม 2554 ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง

3. การจัดการเรียนการสอนในกลุ่ม ทดลอง

3.1 ผู่วิจัยปฐมนิเทศรายวิชาปฏิบัติ การพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 เกี่ยวกับ ลักษณะ รายละเอียดของรายวิชา กิจกรรมที่ต้อง ปฏิบัติและรายงานที่ต้องจัดทำในวันที่ 9 มีนาคม 2555 และให้นักศึกษาทำแบบทดสอบการใช้ กระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาสถานการณ์ จำลองที่กำหนดไว้

3.2 ดำเนินการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์จำลอง 2 สถานการณ์ ใช้เวลาทั้งหมด 1 วัน ในวันแรกของการฝึกปฏิบัติ วันที่ 12 มีนาคม 2555 แบ่งนักศึกษา

กลุ่มทดลอง 48 คน เป็น 6 กลุ่มย่อย กลุ่มละ 8 คน ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มย่อยอ่านกรณีศึกษาจาก สถานการณ์จำลองที่แจกให้อย่างละเอียด ให้นักศึกษาแต่ละกลุ่มย่อย ร่วมกันวิเคราะห์ อภิปราย เกี่ยวกับพยาธิสภาพของโรค สาเหตุ อาการอาการ แสดง การดำเนินของโรค การตรวจทางห้อง ปฏิบัติการ การตรวจพิเศษ รวมทั้งการใช้กระบวนการ พยาบาลในการดูแลผู้ป่วย โดยมีอาจารย์ ประจำกลุ่ม คอยให้คำปรึกษา หลังจากนั้นผู่วิจัยให้ นักศึกษากลุ่มย่อยนำเสนอผลงานต่อกลุ่มใหญ่ และให้กลุ่มใหญ่ร่วมกันอภิปรายแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ แล้วซักถามอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับ กระบวนการพยาบาล และให้ช่วยกันสรุปสาระ สำคัญของเนื้อหาทั้งหมดที่ได้จากการเรียนรู้การใช้ กระบวนการพยาบาล โดยใช้กรณีศึกษา ใช้เวลา ทั้งหมด 1 วัน

3.3 ผู่วิจัยจัดการเรียนการสอนแบบ กรณีศึกษาจากสถานการณ์จริง (ผู้ป่วย) สัปดาห์ละ 1 ราย/คน ในสัปดาห์แรก และสัปดาห์ที่ 2 ของ การฝึกปฏิบัติ โดยผู่วิจัย แบ่งกลุ่มตัวอย่าง 48 คน เป็น 6 กลุ่มย่อย กลุ่มละ 8 คน ฝึกปฏิบัติการ พยาบาลที่หอผู้ป่วยอายุรกรรม 3 สัปดาห์ สัปดาห์ๆ ละ 4 วัน รวมระยะเวลาจัดการเรียน การสอน 3 สัปดาห์ โดยในสัปดาห์ที่ 1 และ 2 ได้มอบ หมายให้นักศึกษาแต่ละคนศึกษาและวางแผนการ พยาบาลผู้ป่วยคนละ 1 ราย สัปดาห์ที่ 3 มอบหมาย กรณีศึกษารายกลุ่ม รวมจำนวนผู้ป่วยที่ศึกษาทั้ง หมด 102 ราย (นักศึกษาจะต้องศึกษาผู้ป่วยรวม 3 รายใน 3 สัปดาห์รวมกรณีศึกษารายกลุ่ม) ประเมินผลการใช้กระบวนการพยาบาลโดยอาจารย์ นิเทศประจำกลุ่ม

3.4 สัปดาห์สุดท้ายหลังจากจบการเรียน การสอนผู่วิจัยได้ทดสอบ (Post-test) ความสามารถ ในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษา โดย ให้นักศึกษาวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยตามกรณี ศึกษาที่เป็นสถานการณ์จำลองเดียวกันกับ Pretest รวมทั้งให้นักศึกษาทำแบบสอบถามความพึงพอใจ ในการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาล โดยใช้กรณีศึกษา

4. การจัดการเรียนการสอนในกลุ่มควบคุม ผู้วิจัยปฐมนิเทศรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 เกี่ยวกับลักษณะ รายละเอียดของรายวิชา กิจกรรมที่ต้องปฏิบัติและรายงานที่ต้องจัดทำ และให้นักศึกษาทำแบบทดสอบ (Pretest) การใช้กระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาสถานการณ์จำลองเดียวกันกับกลุ่มทดลอง ในวันที่ 9 มีนาคม 2554 ใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง) กลุ่มควบคุมขึ้นฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยที่กำหนดตามตาราง มีการ Pre-Post Conference นำเสนอผู้ป่วยที่ดูแลในแต่ละวัน ตามปกติก่อนและหลังให้การพยาบาลกับอาจารย์นิเทศสัปดาห์สุดท้ายหลังจากเสร็จสิ้นการฝึกปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ทดสอบ (Post-test) ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษา โดยให้นักศึกษาวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยตามกรณีศึกษาที่เป็นสถานการณ์จำลองเดียวกับ Pretest

การวิเคราะห์ข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติ ไคสแควร์สำหรับตัวแปรจัดกลุ่ม หรือข้อมูลเชิงคุณภาพ (categorical variables) และใช้สถิติ Student's t-test สำหรับ ข้อมูลต่อเนื่อง (continuous variables) คำนวณคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษารายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 โดยใช้กรณีศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ใช้สถิติ One-way ANCOVA⁵ โดยในการเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนระหว่างกลุ่ม มีการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรร่วม

(covariate) คือ คะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษารายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ก่อนการจัดการเรียนการสอน (pre-test score) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา โดยการคำนวณค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) (ตารางที่ 2-7)

2. ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) (ตารางที่ 2-7)

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาทั้งสถานการณ์จำลอง และสถานการณ์จริง พบว่านักศึกษามีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ ($\bar{X} = 4.05$) สิ่งที่นักศึกษาพึงพอใจมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ นักศึกษาได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ($\bar{X} = 4.28$) นักศึกษาได้ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.24$) และนักศึกษามีความมั่นใจที่จะนำความรู้เรื่องที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ นักศึกษาได้มีโอกาสนำความรู้จากวิชาต่างๆ มาบูรณาการในการแก้ไขปัญหา โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้ง 2 ข้อ ($\bar{X} = 4.17$) (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา จำแนกตาม เกรดเฉลี่ยรวม และเกรดรายวิชาที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง		กลุ่มควบคุม (n = 48)	กลุ่มทดลอง (n = 48)	p-Value (between group)
เกรดเฉลี่ยรวมในปีการศึกษา 2554 (%)				
ไม่ทราบ (ไม่ลงข้อมูล)		41.7	16.7	0.003
2.00-2.50		2.1	4.2	
2.51-3.00		35.4	35.4	
3.01-3.50		16.7	33.3	
3.50-4.00		4.2	10.4	
(p- value <0.05)				
เกรดรายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหา (% , คน)				
สุขภาพ 1				
เกรด	A	0	2.08 (1)	0.767*
	B+	14.57 (7)	10.42 (5)	
	B	66.66 (32)	83.33 (40)	
	C+	16.64 (8)	4.16 (2)	
	C	2.08 (1)	0	
(p- value > 0.05)				
เกรดรายวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาล (% , คน)				
เกรด	A	0	0	0.083*
	B+	6.25 (3)	6.25 (3)	
	B	60.41 (29)	64.58 (31)	
	C+	33.33 (16)	27.08 (13)	
	C	0	2.08 (1)	
(p- value > 0.05)				

จากตารางที่ 1 พบว่ากลุ่มตัวอย่าง (กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม) มีเกรดเฉลี่ยรวมในปีการศึกษา 2554 ที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีเกรดเฉลี่ยในปี 2554 ที่ระดับ 2.51 -3.00 มากที่สุด ร้อยละ 35.4 เท่ากันทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มทดลองมีเกรดเฉลี่ย 3.01-4.00 สูงกว่ากลุ่มควบคุม สำหรับเกรดเฉลี่ยในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ คือ การพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 และรายวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาล ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ($p > .05$)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของ ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล ของ นักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมจำแนกตามขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล

ขั้นตอนที่	รายการ	คะแนนเต็ม	กลุ่ม	ก่อนการทดลอง Mean (SD)	หลังการทดลอง Mean (SD)	p-value (between group)
1.	การประเมินผู้รับบริการ/ ปัญหา (Assessment)	15	ทดลอง	7.43 (1.15)	11.67 (0.81)	< .05
			ควบคุม	7.20 (1.14)	8.68 (0.62)	
2.	การวินิจฉัยทางการ พยาบาล (Nursing Diagnosis)	25	ทดลอง	10.91 (1.25)	18.31 (1.62)	< .05
			ควบคุม	10.62 (1.67)	13.92 (1.66)	
3	การวางแผนการพยาบาล (Planning)	20	ทดลอง	10.65 (1.50)	15.63 (1.85)	< .05
			ควบคุม	9.47 (1.70)	11.17 (2.09)	
4	การปฏิบัติการพยาบาล (Implementation)	10	ทดลอง	5.93 (0.24)	8.33 (0.75)	< .05
			ควบคุม	5.12 (0.67)	6.45 (0.77)	
5	การประเมินผลการ พยาบาล (Evaluation)	10	ทดลอง	4.63 (0.60)	7.50 (0.65)	< .05
			ควบคุม	4.75 (0.63)	6.08 (0.65)	

*p – Value < 0.05 (p – Value < .001 ทุกข้อ)

จากตารางที่ 2 ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ก่อนและ หลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา (สถานการณ์จำลอง) ของกลุ่มทดลอง มีความแตกต่างกันทุกขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p < .05)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล
 ขั้นตอนที่ 1 การประเมินผู้รับบริการ (Assessment) ของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลัง
 การจัดการเรียนการสอน โดยใช้กรณีศึกษา ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมจำแนก
 ตามรายชื่อย่อยของแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล (คะแนนเต็มรายชื่อย่อย = 5)

ขั้นตอนที่	รายการ	กลุ่ม	ก่อนการทดลอง Mean (SD)	หลังการทดลอง Mean (SD)	p-value (Between Group)
1	การประเมินผู้รับบริการ (Assessment)	ทดลอง	2.72 (0.45)	3.90 (0.31)	< .05
	1.1) สามารถบอกข้อมูลผู้ป่วย กรณีศึกษาที่กำหนดให้ได้ ถูกต้อง เช่น อาการสำคัญ ประวัติการเจ็บป่วยปัจจุบัน อดีต สุขภาพครอบครัวได้ ถูกต้อง	ควบคุม	2.68 (0.44)	3.02 (0.14)	
	1.2) สามารถบอกข้อมูลแบบ แผนทางสุขภาพที่ผลิตปกติได้ ถูกต้อง	ทดลอง	2.56 (0.50)	3.94 (0.24)	< .05
		ควบคุม	2.43 (0.50)	3.02 (0.14)	
	1.3) สามารถบอกผลการตรวจ ร่างกาย ผลการตรวจทาง ห้องปฏิบัติการ รวมทั้งผลการ ตรวจพิเศษต่างๆ ที่ปกติและ ผิดปกติได้ถูกต้อง	ทดลอง	2.15 (0.50)	3.83 (0.38)	< .05
		ควบคุม	2.08 (0.49)	2.64 (0.53)	

*p – value < .05 (p – value < .001 ทุกข้อ)

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของ ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล
 ขั้นตอนที่ 2 การวินิจฉัยทางการพยาบาล (Nursing Diagnosis) ของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มทดลอง
 ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน โดยใช้กรณีศึกษา และกลุ่มควบคุมจำแนกตามรายชื่อย่อย
 ของแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล (คะแนนเต็มรายชื่อย่อย = 5)

ขั้นตอน ที่	รายการ	กลุ่ม	ก่อนการทดลอง Mean (SD)	หลังการทดลอง Mean (SD)	p-value (Between Group)
2.	การวินิจฉัยทางการพยาบาล (Nursing Diagnosis)				
2.1	สามารถวิเคราะห์ผลการรวบรวม ข้อมูลผู้ป่วยกรณีศึกษาได้ว่าสิ่งใด ปกติ/สิ่งใดผิดปกติ	ทดลอง ควบคุม	2.29 (0.65) 1.46 (0.65)	3.46 (0.58) 2.52 (0.58)	< .05
2.2	สามารถกำหนดข้อวินิจฉัยการ พยาบาลของกรณีศึกษาได้ครบถ้วน ตามข้อมูลที่รวบรวมได้	ทดลอง ควบคุม	2.29 (0.46) 2.18 (0.53)	3.79 (0.41) 2.98 (0.48)	< .05
2.3	สามารถบอกข้อมูลสนับสนุนที่ ถูกต้อง และครบถ้วน สอดคล้องกับ ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล	ทดลอง ควบคุม	2.83 (0.43) 2.5 (0.51)	3.94 (0.38) 3.08 (0.61)	< .05
2.4	สามารถจัดเรียง เรียงลำดับ ความสำคัญของข้อวินิจฉัยการ พยาบาลได้ถูกต้อง/เหมาะสม	ทดลอง ควบคุม	2.10 (0.42) 2.50 (0.50)	3.73 (0.45) 2.81 (0.45)	< .05
2.5	สามารถวิเคราะห์และอธิบาย สาเหตุของปัญหาทางการพยาบาลได้ ถูกต้อง สอดคล้องกับข้อวินิจฉัยการ พยาบาล รวมทั้งเชื่อมโยงสาเหตุ ปัญหาจากทฤษฎี มายังผู้ป่วยได้ ถูกต้อง	ทดลอง ควบคุม	1.40 (0.52) 1.81 (0.64)	3.40 (0.74) 2.52 (0.65)	< 0.05

*p – value < 0.05 (p – value < .001 ทุกข้อ)

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของ ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล
 ขั้นตอนที่ 3 การวางแผนการพยาบาล (Planning) ของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลัง
 การจัดการเรียนการสอน โดยใช้กรณีศึกษา ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมจำแนก
 ตามรายชื่อย่อยของแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล (คะแนนเต็มรายชื่อย่อย = 5)

ขั้นตอนที่	รายการ	กลุ่ม	ก่อนการทดลอง Mean (SD)	หลังการทดลอง Mean (SD)	p-value (Between Group)
3	การวางแผนการพยาบาล (Planning)				
	3.1 สามารถกำหนดวัตถุประสงค์ของ การพยาบาลได้ถูกต้องและสอดคล้อง กับปัญหา/ข้อวินิจฉัยการพยาบาล	ทดลอง	2.41 (0.61)	3.42 (0.54)	< .05
		ควบคุม	2.19 (0.57)	2.63 (0.76)	
	3.2 สามารถกำหนดเกณฑ์การ ประเมินผลได้ครอบคลุมและ สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการ พยาบาล	ทดลอง	2.50 (0.62)	3.63 (0.57)	< .05
		ควบคุม	2.29 (0.58)	2.81 (0.64)	
	3.3 สามารถกำหนดกิจกรรมการ พยาบาลได้ถูกต้อง/เหมาะสม ครอบคลุมตาม ปัญหาของผู้ป่วย	ทดลอง	2.90 (0.56)	4.35 (0.64)	< .05
		ควบคุม	2.54 (0.54)	2.81 (0.64)	
	3.4 อธิบายเหตุผลของกิจกรรมการ พยาบาล ได้ชัดเจน ถูกต้องตามหลัก วิชาการ	ทดลอง	2.83 (0.43)	4.23 (0.52)	< .05
		ควบคุม	2.46 (0.50)	2.92 (0.40)	

*p – value < .05 (p –value < .001 ทุกข้อ)

ตารางที่ 6 แสดง ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของ ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล
 ขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติการพยาบาล (Implementation) ของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลังการ
 จัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมจำแนก
 ตามรายชื่อย่อยของแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล (คะแนนเต็มรายชื่อย่อย = 5)

ขั้นตอน ที่	รายการ	กลุ่ม	ก่อนการทดลอง Mean (SD)	หลังการทดลอง Mean (SD)	p – value (Between Group)
4.	การปฏิบัติการพยาบาล (Implementation)	ทดลอง	2.96 (0.20)	4.08 (0.34)	< .05
4.1)	สามารถบอกการปฏิบัติการ พยาบาลได้ตามแผนการพยาบาลที่ วางไว้ได้ครอบคลุม โดยเรียงลำดับ ความสำคัญของกิจกรรมการพยาบาล ได้อย่างเหมาะสม	ควบคุม	2.33 (0.48)	3.15 (0.36)	
4.2)	สามารถบอกการเตรียมผู้ป่วย/ สถานที่/อุปกรณ์ในการปฏิบัติการ พยาบาลได้ถูกต้อง ครบถ้วน	ทดลอง	2.98 (0.14)	4.25 (0.48)	< .05
		ควบคุม	2.79 (0.41)	3.12 (0.51)	

*p – value < .05 (p – value < .001 ทุกข้อ)

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของ ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล
 ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลการพยาบาล (Evaluation) ของนักศึกษาพยาบาล ก่อนและหลัง
 การจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมจำแนก
 ตามรายชื่อย่อยของแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล (คะแนนเต็มรายชื่อย่อย = 5)

ขั้นตอน ที่	รายการ	กลุ่ม	ก่อนการทดลอง Mean (SD)	หลังการทดลอง Mean (SD)	p – value
5.	การประเมินผลการพยาบาล (Evaluation)				
5.1)	สามารถบอกประเมินผลการพยาบาล ได้ถูกต้อง และสอดคล้อง กับกิจกรรมการ พยาบาล	ทดลอง	2.56 (0.50)	3.96 (0.29)	< .05
		ควบคุม	2.64 (0.48)	3.06 (0.38)	
5.2)	ประเมินบอกผลการพยาบาลได้ ครอบคลุมทุกปัญหา สอดคล้องกับเกณฑ์ การประเมินผลที่ตั้งไว้	ทดลอง	2.06 (0.24)	3.54 (0.50)	< .05
		ควบคุม	2.10 (0.31)	3.02 (0.32)	

*p– value < .05 (p– value < .001 ทุกข้อ : ระหว่างกลุ่ม)

ตารางที่ 8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาทั้งสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง ความหมายของคะแนนเฉลี่ยมีดังนี้ 1.00-1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับควรปรับปรุง 1.51-2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย 2.51-3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 3.51-4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 4.51-5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก

ข้อที่	หัวข้อ/รายการ/ความพึงพอใจ	N = 48		
		Mean	SD.	ระดับความพึงพอใจ
1	นักศึกษามีโอกาสแสดงความคิดเห็นขณะเรียน	4.11	0.53	มาก
2	นักศึกษาได้ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล	4.24*	0.57	มาก
3	นักศึกษาได้มีโอกาสซักถามได้ตามต้องการ	4.00	0.63	มาก
4	นักศึกษาได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่	4.28*	0.69	มาก
5	นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง	4.15	0.69	มาก
6	นักศึกษาได้รับการประเมินผลย้อนกลับจากอาจารย์และเพื่อนๆ	4.07	0.57	มาก
7	บรรยากาศในการเรียนกระตุ้นให้นักศึกษาอยากเรียนรู้เพิ่มขึ้น	3.89	0.76	มาก
8	บรรยากาศในการเรียนทำให้รู้สึกอิสระในการคิดและเสนอ เหตุผล	3.76	0.66	มาก
9	บรรยากาศในการเรียนไม่ทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกอึดอัดที่จะ ปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ในโอกาสต่อไป	3.78	0.73	มาก
10	การจัดการเรียนการสอน กระตุ้นให้นักศึกษามีการตื่นตัวในการ เรียนและการศึกษาค้นคว้า	3.89	0.76	มาก
11	นักศึกษาได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ระหว่างผู้ร่วม เรียน	4.07	0.68	มาก
12	นักศึกษาได้มีโอกาสนำความรู้จากวิชาต่างๆมาบูรณาการในการ แก้ไขปัญหา	4.17*	0.64	มาก
13	นักศึกษามีความมั่นใจที่จะนำความรู้เรื่องที่เรียนไปประยุกต์ใช้ใน สถานการณ์จริงได้	4.17*	0.60	มาก
14	นักศึกษามีความพึงพอใจในภาพรวมต่อการจัดการเรียนการสอน กระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษา	4.12	0.50	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม		4.05	0.642	มาก

การอภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่องผลการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล ของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 พบว่า

1. ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล รายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี เชียงใหม่ ของกลุ่มทดลองหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) (ตารางที่ 2) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาในรายข้อย่อยของแต่ละขั้นตอนของกระบวนการพยาบาล ตามตารางที่ 3-7 พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกข้อ สอดคล้องกับการศึกษาอื่นๆ เช่นการศึกษาของอัญชญา จุลศิริ⁴ ที่พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลหลังการสอนแบบกรณีศึกษาสูงกว่าก่อนการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนการศึกษาของพรศิริ พันธสี และอรพินท์ สีขาว⁶ พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาที่ประเมินโดยนักศึกษาและอาจารย์หลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาทั้งสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริงสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .001 ตามลำดับ นอกจากนี้การศึกษานงนภัทร รุ่งเนย⁷ พบว่าการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์สมมติทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเท่ากับหรือ

มากกว่าร้อยละ 60 มีจำนวนถึง ร้อยละ 93.62 ของกลุ่มตัวอย่าง จากผลการวิจัยและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาทำให้ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาเพิ่มขึ้น ซึ่งวิธีการสอนดังกล่าวตรงกับแนวคิดของ ไวท์ และคณะ (อ้างในอัญชญา จุลศิริ)⁴ ที่กล่าวว่า การใช้กระบวนการพยาบาลในสถานการณ์ทางคลินิก การใช้เทคนิคได้แย่งและถกเถียง การประยุกต์ใช้เทคนิคการอนุมานจากข้อมูลเชิงคุณภาพ และการส่งเสริมทักษะการตัดสินใจทางด้านจริยธรรม จะช่วยพัฒนาความคิดวิเคราะห์หรือคิดวิจารณ์ของนักศึกษาได้ เนื่องจากการสอนโดยใช้กรณีศึกษา เป็นการสอนที่ทำให้ นักศึกษามีโอกาสคิด แลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลได้อย่างอิสระ จึงช่วยพัฒนาความรู้ ความคิดระดับสูงของผู้เรียน ส่งเสริมและสร้างความแข็งแกร่งให้กับทักษะการคิดวิเคราะห์ และดีความของผู้เรียน และวิธีสอนการสอน โดยใช้กรณีศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ทั้งในมุมกว้างและลึก ช่วยให้คิดอย่างวิชาชีพ รู้จักใช้กรอบแนวคิดมาอธิบายปัญหาในทางคลินิก⁸

2. ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษากับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ

2.1 ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุมในขั้นตอนที่ 2 การวินิจฉัยการพยาบาล ข้อ 2.1 “สามารถวิเคราะห์ผลการรวบรวมข้อมูลผู้ป่วยกรณีศึกษาได้ว่าสิ่งใดผิด

ปกติ/สิ่งใดผิดปกติ” (ตารางที่ 4) และในขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติการพยาบาล ข้อ 4.1 “สามารถบอกการปฏิบัติการพยาบาลได้ตามแผนการพยาบาลที่วางไว้ได้ครอบคลุม โดยเรียงลำดับความสำคัญของกิจกรรมการพยาบาลได้อย่างเหมาะสม” (ตารางที่ 6) ทั้งนี้อาจเนื่องจากกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคือเกรดเฉลี่ยรวมในปีการศึกษา 2554 สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < .05$ ตารางที่ 1) โดยเฉพาะเกรดเฉลี่ย ระดับ 3.01-4.00 ซึ่งพบว่ากลุ่มทดลองมีจำนวนมากว่ากลุ่มควบคุม จึงอาจส่งผลให้นักศึกษาในกลุ่มทดลอง สามารถวิเคราะห์ผลการรวบรวมข้อมูลผู้ป่วยกรณีศึกษาเพื่อให้นักศึกษาในการพยาบาล และสามารถบอกการปฏิบัติการพยาบาลได้ตามแผนการพยาบาลที่วางไว้ได้ครอบคลุม ได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม ก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา และเมื่อพิจารณาเกรดในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง คือรายวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 และรายวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาล ที่นักศึกษาทั้งสองกลุ่มได้ผ่านการเรียนมาก่อนรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 พบว่าผลการเรียนของนักศึกษาทั้งสองรายวิชาดังกล่าวไม่แตกต่างกัน ($p > .05$ ตารางที่ 1) ดังนั้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยรวม (เกรดเฉลี่ย) จึงอาจส่งผลให้นักศึกษาในกลุ่มทดลองมีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในขั้นตอนที่ 2 การวินิจฉัยการพยาบาล (ข้อ 2.1) และในขั้นตอนที่ 4 การปฏิบัติการพยาบาล (ข้อ 4.1) ได้ดีกว่ากลุ่มควบคุม ก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา อย่างไรก็ตามในการศึกษารุ่นนี้มีข้อจำกัดในด้านการสุ่มตัวอย่าง (random sampling) นักศึกษาเข้ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เนื่องจากการแบ่งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ยึดตามการจัดกลุ่มนักศึกษาตามปฏิทินการศึกษาที่กลุ่มวิชาการได้กำหนดไว้

2.2 ความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 หลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ระหว่างกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา กับกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ พบว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($p < .05$) (ตารางที่ 3) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาในรายข้อตามตารางที่ 3-7 พบว่าคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาของกลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามปกติทุกข้อ ซึ่งในการศึกษารุ่นนี้ การวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษา ก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอน ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง ได้มีการควบคุมอิทธิพลของตัวแปรร่วม (covariate) คือคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษารายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ก่อนการจัดการเรียนการสอน (pre-test score) ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลที่เพิ่มขึ้นของกลุ่มทดลอง เป็นผลจากการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาอื่นๆ เช่น การศึกษาของ รัชสมน นามวงษ์⁹ ได้ศึกษาผลการสอนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาต่อความสามารถในการตัดสินใจปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลที่เน้นจริยธรรมและการดูแลด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยระยะสุดท้าย โดยเปรียบเทียบกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้กรณีศึกษากับกลุ่มที่

ได้รับการสอนตามปกติกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีสระบุรี จำนวน 36 คน พบว่า ความสามารถในการตัดสินใจปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาที่เน้นจริยธรรมและการดูแลด้านจิตวิญญาณของผู้ป่วยระยะสุดท้าย ในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้กรณีศึกษาเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เช่นเดียวกับ วิริยาภรณ์ แสนสมรสและคณะ¹⁰ ได้ศึกษาเปรียบเทียบความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลเด็กของนักศึกษาพยาบาลในกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้กรณีศึกษา และกลุ่มที่ได้รับการสอนตามปกติพบว่าความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลเด็กของนักศึกษาพยาบาลหลังการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสูงกว่าก่อนได้รับการสอนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลเด็กของนักศึกษาพยาบาลในกลุ่มทดลองสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าผลการวิจัยนี้เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อแต่การวิจัยนี้ยังมีข้อจำกัดคือในการประเมินผลความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษา (สถานการณ์จำลอง) คือไม่สามารถประเมินขั้นตอนกระบวนการพยาบาลได้ครบทุกขั้นตอน เนื่องจากเป็นสถานการณ์จำลองไม่สามารถประเมินการใช้กระบวนการพยาบาลในส่วนของขั้นตอนการปฏิบัติการพยาบาลและขั้นตอนการประเมินผลการพยาบาลได้อย่างครอบคลุม และจากผลการวิจัยมีข้อสังเกตว่าคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล (สถานการณ์จำลอง) ในขั้นตอนที่ 2 การวินิจฉัยการพยาบาล ในข้อ 5 การวิเคราะห์และอธิบาย

สาเหตุของปัญหาทางการพยาบาลได้ถูกต้องรวมทั้งเชื่อมโยงสาเหตุปัญหาจากทฤษฎีมายังผู้ป่วยได้ถูกต้อง และขั้นตอนการวางแผนการพยาบาลข้อ 1 การกำหนดวัตถุประสงค์ของการพยาบาลได้ถูกต้องและสอดคล้องกับปัญหาและวัตถุประสงค์ของการพยาบาล มีคะแนนต่ำทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (ตารางที่ 4 และ 5) เนื่องจากกระบวนการพยาบาลเป็นกระบวนการแก้ปัญหาที่มีขั้นตอน เป็นการแก้ปัญหาเชิงวิทยาศาสตร์ ต้องอาศัยการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการตัดสินใจอย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของข้อมูลสถานการณ์และหลักการจึงจะก่อให้เกิดการดูแลผู้ป่วยที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ¹¹ นอกจากนี้การที่นักศึกษามีความรู้ไม่เพียงพออาจเนื่องจากการเรียนภาคทฤษฎีที่มีระยะเวลาการเรียนน้อยกว่าที่นักศึกษาเรียนวิชาการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ในเทอม 2 ในระยะเวลา 2 เดือน ทำให้นักศึกษาเข้าใจในเนื้อหาและหลักการได้น้อย ประกอบกับความรู้ทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะความรู้พื้นฐานทางสรีรวิทยา ความสามารถในการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และนักศึกษายังขาดประสบการณ์ในการใช้กระบวนการพยาบาล ส่งผลให้นักศึกษาพยาบาลมีคะแนนความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล (สถานการณ์จำลอง) ในด้าน การวิเคราะห์และแปลผลข้อมูลได้ถูกต้องและการวิเคราะห์และอธิบายสาเหตุของปัญหาทางการพยาบาลได้ถูกต้องรวมทั้งเชื่อมโยงสาเหตุปัญหาจากทฤษฎีมายังผู้ป่วยได้ถูกต้อง มีคะแนนต่ำทั้งในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของรัชนี สนิะสนธิ และทัศนีย์ เกริกกุลธร¹² พบว่านักศึกษาพยาบาลศาสตร์ ชั้นปีที่ 4 มีปัญหาและอุปสรรคของการเรียนการสอนภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการวินิจฉัยทางการพยาบาลสูงสุดคือมีเวลาจำกัดในการรวบรวมข้อมูลก่อนขึ้นฝึกปฏิบัติ มีความรู้ไม่ลึกซึ้งเพียงพอเกี่ยวกับพยาธิ

สภาพหรือสาเหตุของปัญหา เช่นเดียวกับการศึกษาของ สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสิมาและคะนิงสุข พุพิสุทธิ์¹³ ได้ศึกษาปัญหาในการฝึกภาคปฏิบัติ วิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ 1 ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรระดับต้น วิทยาลัยพยาบาลสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ในเขตภาคเหนือ พบว่า นักศึกษาขาดความพร้อมด้านทฤษฎี และการเตรียมตัวก่อนฝึกปฏิบัติ

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อวิธีการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 โดยใช้กรณีศึกษา จากผลการวิจัยพบว่าพบว่านักศึกษาพยาบาลมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาทั้งสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริง อยู่ในระดับมากทุกข้อ (ตารางที่ 8) โดยมีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความพึงพอใจของนักศึกษาพยาบาลต่อการจัดการเรียนการสอนกระบวนการพยาบาลโดยใช้กรณีศึกษาในภาพรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกข้อ (14 ข้อ) เรียงตามลำดับจากมากที่สุดไปน้อยสุด 3 อันดับ คือ นักศึกษาได้ใช้ศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่ ($\bar{X} = 4.28$) นักศึกษาได้ฝึกการคิดอย่างมีเหตุผล ($\bar{X} = 4.24$) และนักศึกษามีความมั่นใจที่จะนำความรู้เรื่องที่เรียนไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้และนักศึกษามีโอกาสนำความรู้จากวิชาต่างๆ มาบูรณาการในการแก้ไขปัญหา มีค่าเฉลี่ยเท่ากันทั้ง 2 ข้อ คือ ($\bar{X} = 4.17$) ซึ่งสอดคล้องกับหลายๆ การศึกษา เช่น การศึกษาของมิลลิส¹⁴ ที่ว่าการสอนโดยใช้กรณีศึกษา สถานการณ์จำลองเป็นการให้นักศึกษาได้ฝึกฝนในสถานการณ์จริงโดยมีการฝึกให้นักศึกษาได้แสดงบทบาทด้วยตนเอง ได้ประเมินการเรียนรู้จากสถานการณ์ มีการฝึกคิด

วิเคราะห์ จากการอภิปรายในกลุ่ม ได้นำความรู้และประสบการณ์จากการฝึกทักษะมาผสมผสานกันเพื่อใช้ในสถานการณ์จริง การศึกษาของสุภาวดี เครือโชติกุล และพัชรา สมชื่อ¹⁵ ได้ศึกษาประเมินผลการสอนวิธีการศึกษาในวิชาการพยาบาลสูติศาสตร์ พบว่ากระบวนการสอนมีความเหมาะสมในระดับมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นของนักศึกษามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด รวมทั้งการช่วยให้ได้รับความรู้เพิ่มขึ้นอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกันกับการศึกษาของพรศิริ พันธสี และอรพินท์ สีขาว⁶ ได้ศึกษาผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อการพัฒนาการใช้กระบวนการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาพยาบาล พบว่านักศึกษาพยาบาลมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาในระดับมาก สิ่งที่นักศึกษาพึงพอใจมากที่สุด 3 อันดับแรกคือ การมีโอกาสแสดงความคิดเห็นขณะเรียน ได้อย่างเต็มที่ การได้ฝึกคิดอย่างมีเหตุผล และบรรยากาศในการเรียนที่ไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอึดอัดที่จะปฏิสัมพันธ์กับอาจารย์ และสอดคล้องกับการศึกษาของ อัญญา จุลศิริ⁴ ที่พบว่านักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษาว่าทำให้นักศึกษามีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลเพิ่มขึ้นทุกขั้นตอน และเมื่อนำไปปฏิบัติแล้วผู้ปวยรับฟังเข้าใจทำให้นักศึกษารู้สึกมีความสุข นอกจากนี้ กนกวรรณ พุ่มทองดี¹⁶ พบว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาเป็นการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในระดับดีถึงดีมาก ผู้เรียนมีความสุขในการเรียน มีการวางแผนการเรียนรู้ร่วมกับผู้สอน มีการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มเพื่อน ได้เชื่อมโยงความรู้เดิมและความรู้ใหม่ เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายและผู้เรียนมีความพึงพอใจในรูปแบบการสอนนี้ จากผลการวิจัยนี้และการศึกษาหลายๆ

การศึกษาดังกล่าวจะเห็นว่าถ้านักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษา จะทำให้นักศึกษามีการพัฒนาความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมายได้มากขึ้น ทั้งนี้เพราะความพึงพอใจจะเป็นแรงจูงใจที่จะนำไปสู่การมีทัศนคติในทางบวก ทำให้บุคคลอยากปฏิบัติ และทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองขึ้นอยู่กับความชอบของผู้เรียน¹⁷ นอกจากนี้บรรยากาศในการเรียนการสอนที่อบอุ่น เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงความคิดเห็น นักศึกษามีโอกาสซักถามข้อสงสัยได้ตามต้องการ ได้รับการประเมินผลย้อนกลับจากอาจารย์และเพื่อนๆ และการใช้กรณีศึกษาที่นักศึกษาได้เรียนรู้จากภาคทฤษฎีมาแล้ว จะทำให้นักศึกษามีความรู้ ประสบการณ์ และสมรรถนะเพียงพอ ส่งผลให้นักศึกษาได้พัฒนาทักษะในการคิดวิเคราะห์ เกิดการพัฒนาความรู้เชิงวิชาชีพเพิ่มขึ้น ซึ่งความคิดวิเคราะห์และความรู้เชิงวิชาชีพเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้พัฒนาความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลให้มากขึ้น ส่งผลให้ผู้ป่วยได้รับการดูแลโดยใช้กระบวนการพยาบาลในปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากผลการศึกษาวิจัยข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาสามารถทำให้นักศึกษามีความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลเพิ่มขึ้นทั้งในสถานการณ์จริงและสถานการณ์จำลอง ส่งผลให้ลดความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายกับผู้ป่วย และทำการดูแลผู้ป่วยมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ตลอดจนทำให้นักศึกษามีความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาทั้งในสถานการณ์และสถานการณ์จริงในระดับมาก ซึ่งมีผลให้นักศึกษามีความสนใจและตั้งใจเรียนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามนักศึกษาก็ควรมีการเตรียมตัว

ก่อนการฝึกปฏิบัติให้มากขึ้นในเรื่อง พยาธิสรีรวิทยา ความรู้เรื่องโรคต่างๆ การซักประวัติ การตรวจทางห้องปฏิบัติการและการแปลผลทางห้องปฏิบัติการ จะทำให้การใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการนำวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนภาคปฏิบัติในรายวิชาทางการพยาบาลอื่นๆ เพื่อพัฒนาความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาล โดยใช้กรณีศึกษา ระหว่างสถานการณ์จำลองและสถานการณ์จริงในหอผู้ป่วย
3. ควรมีการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาพยาบาลทุกคนก่อนการฝึกปฏิบัติการพยาบาลแต่ละแผนก โดยเฉพาะความรู้ด้านพยาธิสรีรวิทยา เกสชาติวิทยา และการวิเคราะห์ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการ
4. ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับวิธีการจัดการเรียนการสอนแบบอื่นๆ ที่ช่วยพัฒนาความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลเพิ่มขึ้น และมีวิธีการสอนกระบวนการพยาบาลที่หลากหลาย

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนี เชียงใหม่ ที่ได้ให้การสนับสนุนทุนอุดหนุนงานวิจัยครั้งนี้ ขอขอบพระคุณคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยพายัพเชียงใหม่ และโรงพยาบาลนครพิงค์ที่ได้ให้การสนับสนุนผู้ทรงวุฒิในการตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอขอบคุณ

อาจารย์ ดร.ยุพเรศ พญาพรหม และอาจารย์ ดร.ปลื้มจิต โชติกะ ที่เป็นที่ปรึกษาในการทำวิจัย ขอขอบพระคุณอาจารย์นันทพรรายวิชาปฏิบัติการพยาบาลบุคคลที่มีปัญหาสุขภาพ 1 ทุกคนที่คอยช่วยเหลือในการเก็บข้อมูลวิจัย และขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างทุกคนที่ให้ความร่วมมือและเต็มใจเข้าร่วมการวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. สุระพรรณ พนมฤทธิ์ และสุภาภรณ์ อุดมลักษณ์. (2543). กระบวนการพยาบาล. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพฯ : บริษัทประชุมช่าง จำกัด.
2. วลัย นันทศุภวัฒน์และคณะ. (2538). รายงานวิจัยเรื่อง ทศนคติต่อกระบวนการพยาบาลและปัญหาและปัญหาอุปสรรคในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลในประเทศไทย. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
3. พจนา ปิยะปกรณ์ชัย และคณะ.(2535). เปรียบเทียบความสามารถใช้กระบวนการพยาบาลในการปฏิบัติการพยาบาลระหว่างนักศึกษาพยาบาลหลักสูตร 4 ปี และนักศึกษาหลักสูตรต่อเนื่อง วิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช สำนักปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข.
4. อัญชนา จุลศิริ. (2548) . ผลของการจัดการเรียนการสอนแบบกรณีศึกษาต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล คณะพยาบาลศาสตร์. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. 9 (17) หน้า 20-35
5. Pallant, J. (2005). SPSS: survival manual. Berkshire, England: Open University Press.
6. พรศิริ พันธสี และอรพินท์ สีขาว.(2552) ผลของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กรณีศึกษาต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลในคลินิกของนักศึกษาพยาบาล.วารสารสภาการพยาบาล. 24 (3) : 81-92.
7. นางฉัทธ รุ่งเนย. (2546). รายงานวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน เรื่องการพยาบาลบุคคลที่ได้รับอันตรายจากอุบัติเหตุและสาธารณภัยโดยใช้สถานการณ์สมมุติ สำหรับนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี .
8. เพ็ญญา แดงต่อมยุทธ์. (2539). ผลของการสอนที่เน้นการคิดอย่างมีวิจารณญาณต่อความสามารถในการใช้กระบวนการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยพยาบาลศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. รัชสมน นามวงษ์พรหม. (2543) “ การพัฒนารูปแบบการสอนวิชาแนวคิดพื้นฐานและหลักการพยาบาล เพื่อส่งเสริมจริยธรรมของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี”. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้า จันทบุรี. 10 (2) หน้า 17-23.
9. วิริยาภรณ์ แสนสมรสและคณะ. (2546) “ผลของการใช้กรณีศึกษาในการสอนทางคลินิกที่มีผลต่อความตั้งใจกระทำพฤติกรรมจริยธรรมในการปฏิบัติการพยาบาลเด็กของนักศึกษาพยาบาล”. วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนราชนบุรี. 15 (1) หน้า 7-13 .
10. อรพรรณ บุญลือธวัชชัย. (2543). การคิดอย่างมีวิจารณญาณ : การเรียนการสอนทางพยาบาลศาสตร์.กรุงเทพฯ : บริษัทธนาเพลส แอนด์ กราฟฟิค จำกัด.

12. รัชณี สนิะสนธิ และทัศนีย์ เกริกกุลธร. (2543) . รายงานการวิจัยเรื่องเจตคติและความสามารถในการวินิจฉัยทางการพยาบาลของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี สระบุรี สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข.
13. สุชาดา อินทรกำแหง ณ ราชสีมา และคณะ. (2542). ปัญหาในการฝึก ภาคปฏิบัติวิชาการพยาบาลศาสตร 1 ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตรระดับต้น วิทยาลัยพยาบาล สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ในเขตภาคเหนือ. สถาบันพระบรมราชชนก สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข.
14. Mellish, J.M. (1990). Teaching the Practice of nursing. 3rded.Philadelphia: Butter Worth .
15. สุภาวดี เครือโชติกุล และพัชรา สมชื่อ. (2544). “ประเมินผลการสอนวิธีกรณีศึกษาในวิชาการ พยาบาลศาสตร 3 ปีการศึกษา 2543 วิทยาลัยพยาบาลเกื้อการุณย์”. วารสารเกื้อการุณย์. 8 (2) หน้า 43-49.
16. กนกวรรณ พุ่มทองดี. (2549) รายงานวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ วิชาปฏิบัติการพยาบาลผู้ใหญ่และผู้สูงอายุที่มีภาวะสุขภาพเบี่ยงเบน 2 โดยใช้กรณีศึกษา. ขอนแก่น : คณะพยาบาลศาสตร มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
17. Ellen,O’Shea. (2003). “Self directed learning in nurse education a review of literature”.Journal of Advanced Nursing. 43(1) page 62-70.

